

Araştırma Makalesi

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN İLK YARDIM BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Determination of First Aid Knowledge Levels Vocational School of Health Services Students

Gülsüm YETİŞ¹ Perihan GÜRBÜZ²

^{1,2}İnönü Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Malatya

ÖZ

Bu araştırma; yüksekokul müfredatındaki ilkyardım eğitimi öncesinde öğrencilerin ilkyardım bilgi düzeylerini belirlemek ve ilkyardım eğitimi sırasında daha kapsamlı bakış açıları geliştirmek amacıyla tanımlayıcı türde yapıldı. Araştırmanın evreni 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda aktif öğrenim gören ve önlisans eğitimindeki ders müfredatına göre henüz ilkyardım eğitimi almamış olan öğrencilerden (480) oluşmaktadır. Evrenden ulaşılabilen 432 (%90) öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturdu. Araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesi, tanımlayıcı istatistik (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) ve ki-kare analizi ile yapıldı. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %45.4'ü daha önce en az bir kez ilkyardım gerektiren bir olayla karşılaştıklarını, karşılaşanların %68.3'ü müdahale etmediklerini ve öğrencilerin %75.9 'u kendisini ilkyardım konusunda yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Daha önce ilkyardım eğitimi almış olma durumu ile öğrencilerin kendilerini yeterli hissetme durumları ve bazı temel ilkyardım uygulamasına yönelik bilgilerin doğru bilinmesi durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p < 0.05$). Kurs alanların kendilerini yeterli hissetme ve verilen ifadelere doğru cevap verme oranlarının daha yüksek olduğu tespit edildi. Sonuçta; sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri belirlendi. Eğitim alma durumunun öğrencilerin kendilerini yeterli hissetme durumunu etkilediği ve daha önce eğitim almış olanların ilkyardım uygulamalarına yönelik bilgilerinin daha yüksek oranda doğru olduğu görüldü.

Anahtar kelimeler: ilkyardım bilgi düzeyi, ilkyardım eğitimi, sağlık hizmetleri, üniversite öğrencileri

ABSTRACT

This research has been made in descriptive type in order to determine the students' first aid knowledge levels before the first aid training in the school curriculum and to develop more functional perspectives during the first aid education. The sample of the survey has been formed by 432 (90 %) Inonu University Health Services Vocational School undergraduate students who had been taking active education in 2016-2017 academic year and who had not received first aid training curriculum of school. In the research a questionnaire form, which was prepared by the researchers was used. Data were analyzed, descriptive statistics (number, percentage, mean, standard deviation) and chi-square analysis. The results were evaluated with a confidence interval of 95% and a significance level of $p < 0.05$.

Of the students who participated the research; 45.4% stated that they had faced an event requiring first aid at least once, 68.3% stated that they did not interfere to the emergency and 75.9% stated that they did not feel themselves sufficient about first aid. Statistically significant difference was found between; being trained about first aid before and feeling sufficient about first aid, having correct information about some basic first aid applications ($p < 0.05$). It was determined that the educated respondents about first aid were more confident and had higher rates of correct answers to the statements. As the result; it was determined that students of Vocational High School Of Health Services did not feel sufficient about first aid. It was observed that the education status about first aid affected the students' feeling of satisfaction and the knowledge level of the students who had previously been trained about the first aid applications were more accurate.

Key words: first aid knowledge level, first aid training, health services, university students

Gülsüm YETİŞ ✉, gulsum.yetis@inonu.edu.tr
İnönü Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Malatya

Gönderilme Tarihi:15.11.2018, Kabul Tarihi:29.11.2018

GİRİŞ

Teknolojideki gelişmeler ve hızlı iletişimin yol açtığı yeni davranışlar insan yaşamına eskiye oranla kolaylıklar sağlamasına rağmen, kentleşme ile ortaya çıkan yeni yaşam tarzı insanların farklı risklerle karşılaşma olasılığını arttırmaktadır. Trafik kazaları, iş kazaları, ev kazaları, ateşli silah yaralanmaları, delici-kesici alet yaralanmaları, yangın, ilaç-besin zehirlenmeleri ve kronik hastalıklar artmakta olan bu risklerden birkaçı olarak ele alınabilir. Ülkemizde ev, iş, trafik kazaları ve doğal afetler nedeni ile her yıl çok sayıda insan hayatını kaybetmekte veya engelli kalmaktadır. Kazalar 40 yaşına kadar her iki cinste de en önemli ölüm nedeni olarak görülmektedir (Yıldırım, Karsen & Çadircı, 2016). Türkiye’de 2016 yılında meydana gelen 185 bin 128 adet ölümlü yaralanmalı trafik kazası sonucunda 3 bin 493 kişinin kaza yerinde, 3 bin 807 kişinin ise yaralanıp sağlık kuruluşlarına sevk edildikten sonra kazanın sebep ve tesiriyle 30 gün içinde hayatını kaybettiği rapor edilmiştir. Ölümlerin % 48.3’ü ve yaralanmaların % 67.3’ünün yerleşim yeri içinde, ölümlerin % 51.7’si ve yaralanmaların % 32.7’sinin yerleşim yeri dışında olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2017a). TÜİK 2016 verilerine göre; ölüm nedenleri arasında kronik hastalıklardan hemen sonra “Dışsal yaralanma nedenleri ve zehirlenmeler” gelmektedir (Köse et al., 2017). Gençlerde dışsal yaralanma ve zehirlenmeler nedeni ile ölüm oranı %50.5 olup, bu oran genç erkeklerde %57.3, genç kadınlarda %31.8’dir (TÜİK, 2017b).

Ükelere ve bölgelere göre farklılıklar göstermekle birlikte on iki Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkesinde yapılan çalışmada, merkezi bölgelerde olay yerine intikal süresi ortalama 14.5 dakika olarak tespit edilirken, kırsal bölgelerde süre tahmin edilememektedir (IFRC, 2010). 17 Ağustos 1999 depreminde yıkılmış binaların altında canlı olarak kurtarılan 50000 kişinin % 98’i etraftaki insanlar tarafından çıkarıldığı, 17 Ocak Kobe- Japonya depreminde de ilk 24 saat kurtarmalarının % 65’inin etraftaki kişiler tarafından yapıldığı belirlenmiştir (IFRC, 2010). Yapılan bir çalışmada ilkyardımcının uyguladığı ilkyardımın hayatta kalma olasılığını % 1.8-5 arasında arttırdığı saptanmıştır (Tannvik, Bakke & Wisborg, 2012). Bu noktalar göz önüne alındığında, olay sırasında etrafta bulunan kişilerin ilkyardım müdahalelerindeki önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak ilkyardım eğitimi almamış kişiler tarafından yapılan ilkyardım uygulamaları sakıncalı sonuçlar doğurabileceğinden dolayı ilkyardım uygulayacak olan kişilerin; mutlaka ilkyardım eğitimi almış olmaları, öncelikli amaçlarının kişilere zarar vermemek olduğunu bilmeleri ve hayati tehlike oluşturabilecek müdahalelerde bulunmamaları son derece önemlidir. Özellikle hasta ve yaralılarla ilk karşılaşan meslek grupları (itfaiyeci ve polisler gibi) başta olmak üzere; servis anneleri ve

şoförleri, öğretmenler, okullarda çalışan kişiler ve emekliler gibi her yaş ve meslek grubundan kişilerin ilkyardım eğitimi alması gerekmektedir (Kızıllı vd., 2018). Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında; tehlike seviyesine göre "az tehlikeli" iş yerlerinde yirmi kişide birinin, "çok tehlikeli"lerde ise on kişiden birinin ilkyardım eğitimi alması zorunlu kılınmıştır (Gazete, 2015). Ayrıca sürücü belgesi alabilmek için sürücü kurslarında ilkyardım eğitimi verilmesi zorunludur (Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü).

İlkyardım uygulamaları konusunda yapılan çalışmaların sonuçları ilkyardım eğitiminin önemini ve gerekliliğini vurgulamaktadır (Altındış, Tok, Aslan & Adıgöl, 2017; Bakar & Maral, 2015; Duman, Koçak & Sözen, 2013; Galip, Küçük & Torpuş, 2017; Göktaş, Yıldız & Köse, 2015; Köksoy, Öncü, Şermet & Sungur, 2012; Sönmez, Uskun & Pehlivan, 2014; Türkan vd., 2005; Yıldırım vd., 2016). İlk yardım uygulamalarının zamanında, doğru ve güncel bilgiler ışığında olması da son derece önemlidir (Kızıllı vd., 2018). Ayrıca ilkyardım uygulamalarında kişilerin kendilerini yeterli hissetme durumlarının da önemli olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Çalışmalarda sonuçlar örneklem gruplarının genellikle kendilerini yeterli bulmadıkları yönünde (Özçelikay vd., 1996; Polat & Turacı) ya da kendilerini yeterli hissedendenlerin oranlarının düşük olduğu şeklindedir (Altındış vd., 2017; Dinçer, Atakurt & Şimşek, 2000; Sönmez vd., 2014; Yurumez, Yavuz, Sağlam, Köken & Tunay, 2007). İçinde sağlık eğitimi alanların da bulunduğu başka bir çalışmada ise; öğrencilerin ilkyardımla ilgili konularda yanlış inanç ve uygulamalarının olduğu gösterilerek, kaza riski taşıyan meslek gruplarında öğrenim gören öğrencilerin daha iyi bir ilkyardım eğitimi alması gerektiği vurgulanmıştır (Duman vd., 2013). Bu ve benzeri çalışmalar, ilkyardım eğitiminin önemini gösterdiği gibi, aynı zamanda daha önce eğitim almış grupların bilgi düzeylerini belirlemek açısından da anlamlı olmaktadır. Kişilerin ilkyardım uygulamalarına ilişkin bilgi düzeylerinin bilinmesi, yanlış bilinen uygulamaların doğru bilgilendirilmelerle düzeltilmesi açısından önem arz etmektedir. Hem konunun önemli olması dolayısıyla, hem de öğrencilerin ilkyardım eğitimi öncesinde bilgi düzeylerinin belirlenip ders müfredatının bu doğrultuda düzenlenmesi amacıyla bu araştırmayı planladık. Konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalar da bu araştırmayı planlama aşamamızda yol gösterici olmuştur.

Bu araştırmanın amacı; yüksekokul müfredatına göre henüz ilkyardım eğitimi almamış olan öğrencilerin, eğitim öncesinde ilkyardım bilgi düzeylerini belirlemek ve ilkyardım eğitimi sırasında daha kapsamlı bakış açıları geliştirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı türde yapılan araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda aktif öğrenim gören ve önlisans eğitimindeki ders müfredatına göre henüz ilkyardım eğitimi almamış olan 480 öğrenci oluşturdu. Araştırmada örneklem seçim yöntemi kullanılmadan evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Ancak, araştırmaya katılmayı kabul etmeyenler ve araştırmanın yapıldığı tarihte okula gelmeyenler araştırmanın kapsamı dışında kalarak, araştırma 432 (%90.0) kişilik örneklem grubu ile tamamlandı.

Araştırmanın uygulanmasına başlamadan önce Malatya Klinik Araştırmaları Etik kurulundan ve İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'ndan yazılı, araştırmaya katılan öğrencilerden gönüllülük esasına dayanarak sözlü olmak üzere gerekli izinler alındı.

Araştırmada; araştırmacılar tarafından literatür bilgilerinden yararlanılarak hazırlanan anket formu kullanıldı (Altındış vd., 2017; Duman vd., 2013; İnan, Kurt & Kubilay, 2011; Sert, Çetinkaya, Seven & Pelin, 2017). Anket formu; öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren 3 soru, daha önce ilkyardım eğitimi alma durumu ve ilkyardımla ilgili kendini yeterli hissetme durumu hakkında 7 soru ve ilkyardım bilgilerini içeren 43 soru olmak üzere toplam 53 sorudan oluşmaktadır. Veriler Mayıs ayı içinde, sınıf ortamında, ders dışı saatlerde anket formları ile toplandı. Anketler öğrenciler tarafından 5-10 dakikada dolduruldu ve doldurulan formlar araştırmacılar tarafından geri toplandı.

Elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri bilgisayar ortamında SPSS 17.0 paket programı kullanılarak, tanımlayıcı istatistik (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) ve ki-kare analizi ile yapıldı. Sonuçlar % 95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin ($n=432$) % 63.7 'si kız ve yaş ortalamaları 19.85 ± 2.84 dir. Öğrencilerin % 48.1 'i daha önce ilkyardım kursu aldığını belirtmiştir. Kurs alanların % 47.4'ü toplamda 10 saatten daha az süre ile, % 74.4'ü meslek lisesi eğitiminden, % 21.3'ü sürücü belgesi almak için gittiği kurs merkezlerinden ilkyardım eğitimi aldıklarını ifade etmişlerdir. "Daha önce ilkyardım gerektiren bir olayla karşılaştınız mı?" sorusuna öğrencilerin % 54.6'sı hiç karşılaşmadıklarını, % 24.3'ü bir kez karşılaştığını, % 21.1'i birden fazla karşılaştığını ifade ederken, "Müdahale ettiniz mi?" sorusuna ise % 68.3'ü hayır

cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin % 75.9 ‘u kendisini ilkyardım konusunda yeterli görmediklerini ve kendini yeterli hissetmeyenler ilkyardım gerektiren durumlarda müdahalede bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Kendini yeterli hissetme durumları ile daha önce ilkyardım eğitimi almış olma durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunarak ($p<0.05$), ilk yardım eğitimi alanların, eğitim almayanlara göre kendilerini daha yüksek oranda yeterli hissettikleri saptandı. Ayrıca daha önce alınan eğitiminin süresi ile de öğrencilerin kendilerini yeterli hissetme durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunarak ($p<0.05$), 20 saatten fazla eğitim alanların daha yüksek oranda kendilerini yeterli hissettikleri tespit edildi.

Öğrencilerin neredeyse tamamına yakını (% 91.9) ilk yardımın olay yerinde yapılan ilaçsız müdahale anlamına geldiğini, ilk yardım uygulama amacının hayati tehlikeyi ortadan kaldırmak (% 76.9) ve fonksiyonların sürdürülmesini sağlamak (% 63.4) olduğunu, ilk yardımda acil yardım ekibi gelene kadar uygun pozisyon verilmesi (% 82.4) ve hastanın doğru bir şekilde değerlendirilmesi (% 64.1) gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 1. Öğrencilerin İlk Yardım Uygulamalarının Doğruluğuna İlişkin İfadelere Verdikleri Cevaplar

	Doğru (%)	Yanlış (%)
Kedi, köpek ısırıkları sabunlu su ile yıkanır	47.5	45.6
Çamaşır suyu içmiş kişi kusturulur *	58.3	39.4
Sıcak çarpmasında bilinç açıksa bol miktarda sıvı verilir	72.2	20.6
Donmuş bölge ısınana kadar ovulur *	71.8	24.5
Tyd bilinci kayıp tüm hastalara yapılır *	47.5	48.6
TYD yumuşak zeminde yapılır *	33.6	61.5
TYD uygulamasında erişkinde önce ağızdan ve burundan soluk verilir *	63.4	31.0
Yaralanmalarda üzeri temiz bez ile örtülür	81.5	16.2
Saplanmış cisim varsa çıkartılır *	22.7	74.8
Dışarda organ parçası varsa yerine konulur *	12.3	82.9
Yanık bölge bol su ile yıkanır	47.5	47.2
Yanıkta içi su dolu kabarcıklar oluşmuşsa patlatılır *	8.1	89.1
Elektrik yanığına su ile müdahale edilir *	11.8	84.3
Yanık uzuvdaki yüzük gibi aksesuarlar kesinlikle çıkarılmaz *	54.9	38.7
Kanamayı durdurmak için ilk tercih turnike uygulamasıdır *	71.5	25.2
Turnike ipe ya da telle uygulanabilir *	38.7	56.0
Hastaneye ulaşmaya kadar turnike kesinlikle açılmaz *	66.0	28.9
Bir uzuv kopmuşsa buz dolu bir poşete konur *	81.5	13.7
Tansiyon yükselmesi şok belirtisidir *	47.7	43.8
Kulak kanamasında kanayan kulak yukarı olacak şekilde yatırılır *	33.8	58.3
Bayılan kişiye kolonya koklatılır *	74.8	22.0
Epilepsi nöbetinde çenesi açılmaya çalışılır *	62.5	31.5
Epilepsi nöbeti kendi sürecine bırakılır	44.2	49.5
Bilinç kapalı hastada ağız kenarından şekerli su verilmeye çalışılır *	28.7	65.3

*İşareti olan sorularda öğrencilerin “yanlış” olarak ifade ettikleri cevaplar, ilkyardım uygulamalarını doğru bildikleri anlamına gelmektedir.

Öğrencilerin “Temel Yaşam Desteği (TYD) bilinci kayıp tüm hastalara yapılır (%48.6)”, “Yanık bölge bol su ile yıkanır (% 47.5)”, “Kedi, köpek ısırıkları sabunlu su ile yıkanır (% 47.5)”, “Epilepsi nöbeti kendi sürecine bırakılır (% 44.2)”, “Tansiyon yükselmesi şok belirtisidir (% 43.8)” ifadelerin doğruluğuna yönelik verdikleri cevapların oranları birbirine yakındır (Tablo 1).

“Kopan uzuv buz dolu bir poşete konur (% 81.5)”, “Bayılan kişiye kolonya koklatılır (% 74.8)”, “Donmuş bölge ısınana kadar ovulur (% 71.8)”, “Kanamayı durdurmak için ilk tercih turnike uygulamasıdır (% 71.5)”, “Hastaneye ulaşmaya kadar turnike kesinlikle açılmaz (% 66.0)”, “TYD uygulamasında erişkinde önce ağızdan ve burundan soluk verilir (% 63.4)”, “Epilepsi nöbetinde hasta/yaralının çenesi açılmaya çalışılır (% 62.5)”, “Çamaşır suyu içmiş kişi kusturulur (% 58.3)” uygulamaları, öğrencilerin yanlış bildiği uygulamalar olarak belirlendi (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Daha Önce İlk Yardım Eğitimi Alma Durumları ile İlk Yardım Uygulamalarına İlişkin İfadelere Verdikleri Cevapların Karşılaştırılması

İlk Yardım Uygulamaları		İLK YARDIM EĞİTİMİ				Anlamlılık
		Eğitim Alanlar		Eğitim Almayanlar		
		N	%	N	%	
Bayılan kişiye kolonya koklatılır	Doğru	142	44.0	181	56.0	$X^2=13.96$ p=0.004
	Yanlış	60	63.2	35	36.8	
	Fikrim yok	6	42.9	8	57.1	
Epilepsi nöbetinde çenesi açılmaya çalışılır	Doğru	111	41.1	159	58.9	$X^2=17.55$ p=0.000
	Yanlış	85	62.5	51	37.5	
	Fikrim yok	12	46.2	14	53.8	
Bilinç kapalı hastada ağız kenarından şekerli su verilmeye çalışılır	Doğru	50	40.3	74	59.7	$X^2=9.40$ p= 0.011
	Yanlış	150	53.2	132	46.8	
	Fikrim yok	8	30.8	18	69.2	
Çamaşır suyu içmiş kişi kusturulur	Doğru	95	37.7	157	62.3	$X^2=31.94$ p= 0.000
	Yanlış	110	64.7	60	35.3	
	Fikrim yok	3	30.0	7	70.0	
Donmuş bölge ısınana kadar ovulur	Doğru	143	46.1	167	53.9	$X^2=11.09$ p=0.050
	Yanlış	62	58.5	44	41.5	
	Fikrim yok	3	18.8	13	81.3	

Ki kare analizi

Ayrıca öğrencilerin “Bayılan kişiye kolonya koklatılır” (% 63.2), “Epilepsi nöbetinde çenesi açılmaya çalışılır” (% 62.5), “Bilinç kapalı hastada ağız kenarından şekerli su verilmeye çalışılır” (% 53.2), “Çamaşır suyu içmiş kişi kusturulur (% 64.7)”, “Donmuş bölge ısınana kadar ovulur” (% 58.5) uygulamalarının doğruluğu için verdikleri cevaplar ile daha önce ilkyardım eğitimi almış olma durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (p<0.05). İlk yardım eğitimi alanların bu ifadelere doğru cevap verme oranlarının eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edildi (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Daha Önce İlk Yardım Eğitimi Alma Durumları ile TYD Uygulamalarını Doğru Bilme Durumlarının Karşılaştırılması

Temel Yaşam Desteği Uygulamalarına İlişkin Sorular	İLK YARDIM EĞİTİMİ				Anlamlılık	
	EVET		HAYIR			
	N	%	N	%		
Kalp masajı uygulaması	Doğru	111	63.4	64	36.6	$X^2=37.63$ p=0.000
	Yanlış	67	46.5	77	53.5	
	Fikrim yok	30	26.5	83	73.5	
Suni solunum uygulaması	Doğru	121	59.9	81	40.1	$X^2=28.67$ p=0.000
	Yanlış	54	47.0	61	53.0	
	Fikrim yok	33	28.7	82	71.3	
Hava yolu açıklığının sağlanması	Doğru	85	67.5	41	32.5	$X^2=36.08$ p=0.000
	Yanlış	55	52.4	50	47.6	
	Fikrim yok	68	33.8	133	66.2	

Ki kare analizi

Daha önce ilkyardım eğitimi almış olma durumu ile TYD'ye yönelik uygulamaların doğru bilinmesi durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p<0.05$). Kurs alanların; kalp masajı (% 63.4), hava yolu açıklığının sağlanması (% 67.5) ve suni solunum uygulamaları (% 59.9) sorularına daha yüksek oranda doğru cevap verdikleri tespit edildi (Tablo 3).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yaşam tarzı değişiklikleri nedeni ile giderek artan; trafik kazaları, iş kazaları, ev kazaları, ateşli silah yaralanmaları, delici-kesici alet yaralanmaları, yangın, ilaç-besin zehirlenmeleri ve kronik hastalıklar gibi ilkyardım gerektirecek durumlar ile her an herkes karşılaşabilir. Zamanında yapılacak basit ama etkili ve önemli uygulamalar bütünü olan ilk yardımla hayat kurtarmak mümkün olmaktadır. Bu durum doğru ilkyardım uygulamalarını bilmenin ve uygulamanın gerekliliğini önemli kılmaktadır. İlk yardımda yapılacak müdahalelerin bilinmesi kadar nelerin yapılmaması gerektiği de öğrenilmelidir (Duman et al., 2013). Bu bölümde öğrencilerin ilkyardım uygulamaları hakkındaki bilgi, davranış ve tutumları literatürdeki çalışmalarla karşılaştırılarak irdelenecektir.

İlkyardım; herhangi bir kaza ya da yaşamı tehlikeye düşüren durumda, sağlık görevlilerinin yardımı sağlanıncaya kadar, hayatın kurtarılması ya da durumun daha kötüye gitmesini önleyebilmek amacıyla olay yerinde, tıbbi araç gereç aranmaksızın mevcut araç ve gereçlerle yapılan ilaçsız uygulamalar anlamına gelmektedir (İlkyardım Yönetmeliği, 29 Temmuz 2015). Bu çalışmada öğrencilerin neredeyse tamamına yakını (% 91.9) ilkyardımın tanımını doğru bilmiştir. Altındiş ve ark.'nın üniversite öğrencileri ile ve Barutçu ve ark.'nın meslek yüksekokulu öğrencileri ile yaptıkları çalışmaların sonuçlarında da öğrencilerin ilkyardımın tanımını yüksek oranda doğru bildikleri gösterilmiştir. Bu araştırmanın bulguları

yapılan bu çalışmaları destekler niteliktedir (Altındış vd., 2017; Barutcu, Dilek, Çakmak, Köksoy & Polat, 11-13 Mayıs 2017).

Bu araştırmada öğrencilerin % 45.4'ü daha önce en az bir kez ilkyardım gerektiren bir durumla karşılaşmış ve bu öğrencilerin % 68.3'ü müdahalede bulunmamıştır. Öğrencilerin % 48.1'i daha önce -çoğu sağlık meslek lisesinden olmak üzere- ilkyardım kursu almıştır. Barutcu ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinde öğrencilerin daha önce ilkyardım gerektiren bir durumla karşılaşma oranı % 51.7, bu duruma müdahale etmeme oranları % 50.8 ve daha önce ilkyardım ile ilgili bir ders ya da kurs alma oranı % 35.8 şeklindedir (Barutcu vd., 11-13 Mayıs 2017). Galip ve arkadaşlarının -içerisinde Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programından öğrencilerin de bulunduğu meslek yüksekokulu öğrencilerinde- yaptıkları çalışmada öğrencilerin daha önce kurs alma oranı % 44.0 şeklindedir (Galip vd., 2017). İlk yardımla ilgili daha önce eğitim almış olma oranı farkının, yüksekokulumuzdaki öğrenciler arasında sağlık meslek liselerinden gelen öğrencilerin de bulunmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 75.9) kendisini ilkyardım konusunda yeterli hissetmedikleri bulunmuştur. Okul öncesi öğretmenleri (Dinçer vd., 2000; Sönmez vd., 2014; Yurumez vd., 2007) ve üniversite öğrencileri ile (Altındış vd., 2017) yapılan çalışmaların sonuçlarında katılımcıların kendini yeterli hissetme oranları düşük bulunmuştur. Daha önce standart bir ilkyardım eğitimi almış olan polis okulu öğrencilerinin ve eczacılık fakültesi öğrencilerinin katıldığı iki farklı çalışmada da öğrencilerin kendilerini ilkyardım bilgileri konusunda yeterli bulma oranı düşüklüğü bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir (Özçelikay vd., 1996; Polat & Turacı). Bu araştırmada kendini yeterli hissetmeyenlerin ilkyardım gerektiren durumlarda müdahalede bulunmadıkları görülmüştür. Kendini yeterli hissetme durumlarının; daha önce ilkyardım eğitimi almış olma, eğitimin süresi ve ilkyardım müdahalesinde bulunma durumları ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Yaşamın kurtarılması ve sakatlıkların önlenmesinde son derece önemli olan ilkyardım uygulamalarında, müdahale edebilecek kişilerin yüksek oranlarda çekimser kalması, önemli bir sorundur (Kızıl vd., 2018).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası çamaşır suyu içen kişinin kusturulması gerektiğini düşünmektedir (Tablo 1). Özellikle yakıcı maddelerin alındığı durumlarda hasta asla kusturulmaz (İnan vd., 2011). Sönmez ve ark.nın (Sönmez vd., 2014) yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin % 32.7'si, Duman ve arkadaşlarının (Duman vd., 2013) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin % 45.3'ü çamaşır suyu gibi yakıcı

maddelerle zehirlenen kişilerin hemen kusturulmasının doğru olduğunu düşünerek bu uygulamayı yanlış bilmektedir. Bu araştırmada daha önce ilkyardım eğitimi alan öğrencilerin çamaşır suyu içen kişilerin kusturulmaması gerektiğini doğru bilme oranları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulundu (Tablo 2). Galip ve ark.'larının meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım bilgi düzeyi açısından, ilkyardım eğitimi alanlar ve almayanlar arasında istatistiksel farklılık bulmaları bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir (Galip vd., 2017).

Epilepsi nöbetinde hasta/yaralının çevresini güvenli hale getirecek önlemler alındıktan sonra, kriz kendi sürecini tamamlamaya bırakılır, hasta bağlanmaya çalışılmaz ve kilitlenmiş çene açılmaya çalışılmaz. Genel olarak yabancı herhangi bir madde kullanılmaz, koklatılmaz ya da ağızdan herhangi bir yiyecek içecek verilmez (İnan vd., 2011). Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası bayılan kişiye kolonya koklatmanın doğru olduğunu (% 74.8) ve epilepsi nöbetinde hastanın çenesinin açılmaya çalışılması gerektiğini (% 62.5) düşünmektedir. Epilepsi nöbetinin kendi sürecine bırakılması uygulamasının doğru (% 44.2) ya da yanlış (% 49.5) olduğuna dair öğrencilerin verdikleri cevapların oranı birbirine çok yakındır (Tablo 1). Barutcu ve ark.'larının çalışmasında epilepsi nöbeti geçiren hastaya ilkyardım konusunda öğrencilerin %60'ı doğru cevap vermişlerdir (Barutcu vd., 11-13 Mayıs 2017). Altındiş ve ark.'larının çalışmasında öğrencilerin sadece % 31.6'sı epilepsi nöbeti geçiren kişiye soğan koklatılarak ayıltılmaya çalışılmasının yanlış olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada 'Epilepsi nöbeti geçiren bir kişinin çenesi kilitlenmiş ise ağzına çatal, kaşık gibi cisimler konularak açılmaya çalışılmalıdır' ifadesine öğrencilerin % 31.4'ü ifadenin yanlış olduğunu söyleyerek doğru cevap vermiştir (Altındiş vd., 2017). Sert ve ark.'nın çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin % 32'si epileptik nöbet geçiren birinin ağzı kilitliyse hemen açılmaya çalışılmalıdır cevapları (Sert vd., 2017) ve Duman ve ark.'larının üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmanın sonucunda buldukları, öğrencilerin; epilepsi nöbeti sırasında kişinin elleri ve kollarının tutularak çevreye zarar vermesinin engelleneceğini, bayılma durumunda kişiye soğan koklatılacağını belirtmeleri bu konuda bilgilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir (Duman vd., 2013).

Ayrıca bu araştırmada "Bayılan kişiye kolonya koklatılır", "Epilepsi nöbetinde çenesi açılmaya çalışılır", "Bilinç kapalı hastada ağız kenarından şekerli su verilmeye çalışılır" uygulamalarının doğruluğu için daha önce sağlık meslek lisesi veya sürücü kurslarında ilkyardım eğitimi almış olan öğrencilerin doğru cevap verme oranları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Tablo 2). Göktaş ve arkadaşları çalışmalarında

hemşirelik öğrencilerinin daha önce ilkyardım dersi alma durumları ile epilepsi nöbeti esnasında hastanın; ellerini ve çenesini açma, hastanın kasılmasını durdurmaya çalışma ve soğan sarımsak koklatma soruları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuşlardır (Göktaş vd., 2015). Üçer'in ve Şenol ile ark.'nın çalışmalarında epilepsi hakkında eğitim alanların, almayanlara göre bilgi düzeylerinin istatistiksel olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Şenol, Gün & Saraçoğlu, 2011; Üçer, Sucaklı, Çelik & Keten, 2016). Yapılan bu çalışmaların sonuçları eğitimin önemi konusunda bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Delici karın yaralanmalarında yaraya saplanan yabancı cisimler çıkarılmaz, dışarı çıkan organlar içeri sokulmaya çalışılmaz, üzerine geniş ve nemli temiz bir bez örtülür (İnan vd., 2011). Bu araştırmada öğrencilerin % 74.8'i yaralanmalarda saplanmış cisim varsa çıkartılmayacağını ifade ederek yüksek oranda doğru cevap vermişlerdir (Tablo 1). Duman ve ark.'larının çalışmalarındaki öğrenciler delici cisimle göğüs yaralanmalarında cismin çıkartılmaması gerektiğini bu araştırmaya yakın oranda (% 74.9) doğru yanıtlamışlardır (Duman vd., 2013). Altındış ve ark.'larının ilk yardım dersi almayan meslek yüksekokulu öğrencileri ile yaptıkları çalışmada ise öğrenciler, karın bölgesine yabancı cisimle yaralanmada hemen cisim bulunduğu yerden çıkarılmalı (% 55.7) ve basınç yapılmalı ifadesini kullanmıştır (Altındış vd., 2017). Bu farklılık, Duman ve arkadaşlarının örneklem grubunda hemşirelik öğrencilerinin de bulunmasından ve araştırmamızdaki öğrencilerin ise sağlık alanında öğrenim görüyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Yanık bölge yüzeyi küçükse en az 20 dakika çeşme suyu altında tutulur, ödem oluşabileceği düşünülerek yüzük, bilezik, saat gibi eşyalar çıkarılır, Su toplamış yerler patlatılmaz, elektrik yanıklarında hasta/yaralıya kesinlikle su ile müdahale edilmemelidir (İnan vd., 2011). Bu araştırmada öğrenciler yanıklarda ilkyardım konusunda su toplanmış yerlerin patlatılmayacağını yüksek oranda doğru cevaplamakla birlikte, yanık bölgenin bol su ile yıkanmasına verilen doğru ve yanlış cevapların oranları birbirine yakın bulunmuştur (Tablo 1). Bu durum öğrencilerin bu konuda net bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. İngiltere'de yapılan bir çalışmada temel tıp fakültesi eğitimi alan öğrencilerin sadece % 32'sinin yanık tedavisinde uygun bilgiye sahip olduğu saptanmıştır (Lemon, Stapley, Idisis & Green, 2015). Bu sonuç ilkyardım eğitimi müfredatında yanıklarda ilkyardım uygulaması konusunun gerekliliğini göstermektedir.

Bu araştırmada daha önce ilkyardım eğitimi almış olma durumu ile TYD'ne yönelik uygulamaların doğru bilinmesi durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunarak, kurs alanların; kalp masajı (% 63.4), hava yolu açıklığının sağlanması (% 67.5) ve

sunu solunum uygulamaları (% 59.9) sorularına daha yüksek oranda doğru cevap verdikleri tespit edildi (Tablo 3). Hastanın bilinci kapalıysa, solunum ve dolaşımı da yoksa TYD verilir. TYD sert bir zeminde yapılır ve yetişkinde TYD'ye kalp masajı ile başlanır (İnan et al., 2011).

Bu konuda farklı ülkelerde yapılmış çalışmalarda ise; Brezilya'da üniversite 1. sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin % 17.7'si göğüs kompresyonu yapabileceklerini ifade etmiştir (Santos vd., 2015). Joseph ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada öğrencilerin sadece % 14.5'inin, boğulma vakalarında ilk yardım yönetiminin bir parçası olarak kardiyo pulmoner resüsitasyon (CPR) basamaklarını doğru olarak bildiği gösterilmiştir (Joseph, Kumar, Babu, Nelliyanil & Bhaskaran, 2014). Yapılan başka bir çalışmada öğrencilerin yetişkinde dakikadaki normal solunum hızını % 11' oranında bildiği görülmüştür ve sağlık konusunda eğitim alanların ilk yardım bilgisinin daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Khatatbeh, 2016). Tuna ve arkadaşlarının hemşirelik, ebelik, acil yardım ve afet bölümlerinde öğrenim gören Sağlık Yüksekokulu öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında elde ettikleri; verilen TYD öğrenme programından sonra öğrencilerin bilgi düzeylerinin arttığı sonucu eğitimin önemini desteklemektedir (Tuna vd., 2017).

Sonuç olarak; sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri ve eğitim alma durumu, eğitimin süresi gibi faktörlerin öğrencilerin kendilerini yeterli hissetme durumunu etkilediği görüldü. Ayrıca kendini yeterli hissetmeyenlerin müdahalede bulunmak istemedikleri tespit edildi. Yaşamın kurtarılması ve sakatlıkların önlenmesinde son derece önemli olan ilkyardım uygulamalarında, kişilerin çekimser davranmasının önemli oranda eğitim almama ya da yetersiz eğitim almadan kaynaklandığı düşünülmektedir.

İlkyardım uygulanması gereken durumlarda hastaya hiç müdahale etmemek, acil durumda olan kişide önemli hasarlar oluşturabileceği gibi, yanlış müdahalelerin yapılması hasarı daha da arttırabilmektedir. Bu araştırmanın sonucunda bazı temel ilkyardım uygulamalarının yanlış bilindiği, fakat daha önce eğitim almış olan öğrencilerin doğru bilme oranlarının daha yüksek olduğu görüldü. İlkyardım eğitim müfredatlarının planlanmasında bu faktörlerin göz önünde bulundurulmasının, toplumdaki ilkyardım bilgi ve becerisinin yükselmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İlkyardım her zaman ihtiyaç duyulabilecek önemli bir konudur. Sadece sağlık alanındaki öğrencilerin değil diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin de ilkyardım konusunda eğitim almaları gerekmektedir. Mesleki eğitimde ilkyardım eğitimlerinin,

mesleğin niteliklerine ve meslek üyelerinin sık karşılaştıkları risklere göre revize edilerek müfredatın planlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Toplumun ilkyardım bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla farklı örneklem gruplarında bu tür araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Not: Bu çalışma “2. Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi, Muğla 2017” sözlü sunum olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Altındış S, Tok Ş, Aslan FG, Adıgöl MP. Üniversite Öğrencilerinin İlk Yardım Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi, *Sakarya Tıp Dergisi*, 2018; 7(3): 125-130.
- Bakar C, Maral I. Mesleki Eğitim Merkezinde Ve Düz Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin İlk Yardım Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Mesleki Sağlık Ve Güvenlik Dergisi (Msg)*, 2015; 10(36): 41-47.
- Barutcu CD, Dilek GA, ÇakmakÖ, Köksoy S, Polat M. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İlk Yardım Konusunda Bilgi Düzeyleri Ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi, *Paper Presented At The 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal Ve Teknik Bilimler Kongresi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Iğdır, 11-13 Mayıs 2017*, <https://Meslek.Mehmetakif.Edu.Tr/Ebildirikitabi/Bildiriler/93-508.Pdf>. Erişim tarihi: 10.11.2018.
- Dinçer Ç, Atakurt Y, Şimşek I. Okulöncesi Eğitimcilerinin İlk Yardım Bilgi Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 2000; 53(01): 31-38.
- Duman NB, Koçak C, Sözen C. Üniversite Öğrencilerinin İlk Yardım Bilgi Düzeyleri Ve Bunu Etkileyen Faktörler, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013; 6(1): 57-70.
- Galip U, Küçük U, Torpuş K. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İlk Yardım Bilgi Düzeyleri Ve Tutumlarının Belirlenmesi, *Hastane Öncesi Dergisi*, 2017; 2(2): 67-77.
- Gazete R. İlk Yardım Yönetmeliği, 2015; Retrieved From <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150729-2.htm>. Erişim tarihi: 11.11.2018.
- Göktaş SB, Yıldız T, Köse S. Hemşirelik Öğrencilerinin Epilepsiye İlişkin İlk Yardım Bilgileri, *International Journal Of Basic And Clinical Medicine*, 2015; 3(2): 71-77.
- Ifrc. *First Aid For A Safer Future: Updated Global Edition. Advocacy Report 2010. A Joint Publication From Ifrc And The European Reference Centre For First Aid Education*, In I. F. O. R. C. A. R. C. Societies (Ed.), 2010. Erişim tarihi: 11.11.2018.
- İlkyardım Yönetmeliği. (29429). Resmî Gazete: Sağlık Bakanlığında, 29 Temmuz 2015. Erişim tarihi: 09.10.2018.
- İnan HF, Kurt Z, Kubilay İ. Temel İlk Yardım Uygulamaları Eğitim Kitabı, Ankara, 2011. Erişim tarihi: 07.09.2018.
- Joseph N, Kumar G, Babu YR, Nelliyanil M, Bhaskaran U. Knowledge Of First Aid Skills Among Students Of A Medical College In Mangalore City Of South India, *Annals Of Medical And Health Sciences Research*, 2014; 4(2): 162-166.
- Khatatbeh M. First Aid Knowledge Among University Students In Jordan, *International Journal Of Preventive Medicine*, 2016; 7: 24-29.
- Kızıl M, Üstünkarlı N, Yıldız Ş, Kurtel K, Şemin İ, Abacıoğlu YH. İlk Yardım Bilgilerinin Doğruluğu Ve İlk Yardım Uygulamalarına Etkisinin Değerlendirilmesi, *Hastane Öncesi Dergisi*, 2018; 3(1): 15-30.

- Köksoy S, Öncü E, Şermet Ş, Sungur MA. Cezaevinde Bulunan Mahkûmların İlk Yardım Bilgi Düzeyleri, Türkiye Acil Tıp Dergisi, 2012; 12(1): 20-24.
- Köse M, Bora Başara B, Güler C, Soyutun Çağlar İ, Özdemir T, Aygün A. Tc Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2016, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü. Tc Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2017. Erişim tarihi: 10.10.2017.
- Lemon TI, Stapley S, Idisis A, Green B. Is The Current Uk Undergraduate System Providing Junior Doctors Knowledge And Confidence To Manage Burns? A Questionnaire-Based Cohort Study, Burns & Trauma, 2015; 3(1): 6-15.
- Özçelikay G, Asil E, Işıl Ş, Tanker N, Coşkun M., Altun ML, Ören Ü. Üniversite Öğrencilerinin İlk Yardım Konusundaki Bilgi Düzeyleri Üzerinde Bir Çalışma, Journal of Faculty of Pharmacy of Ankara University, 1996;25(2); 43-48.
- Polat SA, Turacı G. Bir Polis Okulundaki Öğrencilerin İlk Yardım Konusundaki Bilgi Ve Tutumları, AÜTD 2003; 35:27-32.
- Santos S, Margarido M, Caires I, Santos R, Souza S, Souza J., Zanetti A. Basic Life Support Knowledge Of First-Year University Students From Brazil, Brazilian Journal Of Medical And Biological Research, 2015; 48(12): 1151-1155.
- Sert H, Çetinkaya S, Seven A, Pelin M. Knowledge Levels Of Senior Nursing Students About Epilepsy Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Epilepsi Hakkındaki Bilgi Düzeyleri, Journal Of Human Sciences, 2017; 14(2): 1966-1974.
- Sönmez Y, Uskun E, Pehlivan A. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Temel İlk Yardım Uygulamalarına İlişkin Bilgi Düzeyleri Isparta Örneği, Türk Ped Ars, 2014; 49: 238-46.
- Şenol G, Gün İ, Saraçoğlu M. Hasta Bakış Açısı: Epilepsi Hakkında Bilgi Ve Anlayış, Nobel Med, 2011; 7(1): 94-101.
- Tannvik T, Bakke H, Wisborg T. A Systematic Literature Review On First Aid Provided By Laypeople To Trauma Victims, Acta Anaesthesiologica Scandinavica, 2012; 56(10): 1222-1227.
- Tuna A, Çelebi İ, Silahçılar A, Sezgin H, Şıpkın S, Karatutlu C, Dereköy S. Kardiyopulmoner Restüstasyon (Temel Yaşam Desteği) Eğitimi Alan Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Bilgi Ve Beceri Düzeyleri: Altı Aylık İzlem Sonuçları, İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2017; 6(3): 1842-1848.
- Tüik T.İ.K. Karayolu Trafik Kaza İstatistikleri 2016, In E. G. Müdürlüğü (Ed.) 2017a. Erişim tarihi: 10.11.2018.
- Tüik T.İ.K. Türkiye İstatistik Kurumu Verileri, 2017b. Erişim tarihi: 10.11.2018.
- Türkan H, Serinken M, Şener S, Çınar O, Tansel A, Eroğlu M. Çeşitli Meslek Gruplarının Erişkin Temel Yaşam Desteği Bilgi Ve Beceri Düzeylerinin Değerlendirilmesi, Türkiye Acil Tıp Dergisi, 2005; 5(3): 128-132.
- Üçer H, Sucaklı MH, Çelik M, Ketten HSS. İlkokul Öğretmenlerinin Epilepsi Konusunda Bilgi, Tutum Ve Davranışları, Cukurova Medical Journal (Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi), 2016; 41(3): 491-495.
- Yıldırım S, Karsen H, Çadırcı D. Ev Kazaları Nedeniyle Acil Servise Başvuran Hastaların Değerlendirilmesi, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2016; 13(1): 68-73.
- Yurumez Y, Yavuz Y, Sağlam H, Köken R, Tunay K. Evaluation Of The Level Of Knowledge Of First Aid And Basic Life Support Of The Educators Working In Preschools, Academic Emergency Medicine Journal, 2007; 5(3): 17-20.